

Õpilasteleht

EESTI VABARIIGI
PRESIDENDIKS
VALITI SENINE RIIGIHOIDJA
KONSTANTIN PÄTS

Nr. 26

27. aprill 1938

VI aastakäik

EUROOPA MAADLUSVÕISTLUSED TALLINNAS ON TÄIES HOOS

ENNE 19. NÜÜD 33

Riigihoidja dekreediga anti uus maa-
konna- ja linnaseadus, mis astub jõus-
se 1. mail.

Selle seaduse järgi on linnad valitsemise korralduse suhtes jaotatud liiki-
desse nende suuruse järele, esimese, teise ja kolmanda astme linnadeks.

Väljaspool liikisid asub päälinn, milleks on Tallinn. Esimese astme linnadeks loetakse linnad elanike arvuga üle 50.000, teise astme linnadeks linnad elanike arvuga 10 kuni 50 tuhat ja kolmanda astme linnadeks linnad elanike arvuga alla kümne tuhande.

Kõigepeält linnaseadus näeb ette vabariigi linnade loetelu. Nendeks on Tallinn, Tartu, Narva ühes Narva-Jõesuuga, Pärnu, Nõmme, Viljandi, Valga, Rakvere, Võru, Kuressaare, Petseri, Haapsalu, Tapa, Paide, Türi, Tõrva, Põltsamaa, Mustvee, Mõisaküla, Otepää, Jõhvi, Kunda, Sindi, Elva, Kallaste, Antsla, Kärddla, Kilingi-Nõmme, Jõgeva, Suure-Jaani, Keila, Mustla ja Paldiski. Sellest nähtub, et kõik alevid, välja arvatud Võõpsu, muutuvad linnadeks.

19 linna asemel on meil seega 1. maist 33 linna.

Seega tuleb juure 14 uut linna (rasvaselt trükitud). Allpool on näidatud elanike arv uutes ja vanades linnades (andmed Riigi Stat. Keskb.):

(Esimesel kohal on meeste, teisel — naiste ja kolmandal — elanikkude üldarv.)

Tallinn	64.273	80.821	145.094
I astme linn:			
Tartu	25.709	33.756	59.465
II astme linnad:			
Narva (koos Narva-Jõesuuga)	10.312	13.867	24.179
Pärnu	9.249	12.170	21.419
Nõmme	8.638	10.591	19.229
Viljandi	5.458	7.290	12.757
Valga	4.575	5.634	10.209
Rakvere	4.357	5.661	10.018

III astme linnad:

Võru	2.845	3.370	6.215
Haapsalu	1.946	2.887	4.833
Kuressaare	2.119	2.612	4.731
Petseri	2.192	2.443	4.635
Tapa	1.865	1.939	3.804
Paide	1.527	1.849	3.376
Türi	1.510	1.714	3.224
Tõrva	1.355	1.608	2.963
Põltsamaa	1.223	1.545	2.768
Mustvee	1.219	1.468	2.687
Jõhvi	1.128	1.311	2.439
Mõisaküla	1.134	1.276	2.410
Sindi	921	1.183	2.104
Otepää	895	1.186	2.081
Elva	963	1.085	2.048
Kunda	927	990	1.917
Antsla	733	879	1.612
Kallaste	738	842	1.580
Kilingi-Nõmme	648	864	1.512
Kärddla	606	894	1.500
Jõgeva	686	755	1.441
Keila	493	650	1.143
Suure-Jaani	455	673	1.128
Mustla	450	555	1.005
Paldiski	295	399	694

Palju on meil nüüd linnaelanikke?

Kevade

Kui lüheneb öö ja pikeneb päev,
kui ulatab Hämarik Koidule käe,
kui heledalt säteb kirdes koit,
on näha ju algava kevade loit.

Ning taevast säravas päikeses küür
ja kauguses sinetab silmapiir.

On pikened päikeses taevatees,
siis looduses algamas kevade.

Kõikjal väljadel, aasadel, metsades nüüd
on sillerdus, kära ja rõõmuhüüd.

Mahe tuuleõhk liigutab valendavaid pilvi
ere päikeses valgus siis kõditab silmi.

Maalõhnad, aroomid, mahe hommikutuul
kutsuvad esile rõõmu, kilgatusi suul!

Päike valgus ja soojus siis pakatavad pungi,
kogu loodus nüüd avaldab loomisetungi.

Ning jällegi algab suur loomise ind,
oma pesa ehitab nii loom kui lind.

Nii varsti läheneb suvele
uus loodusesünd vastu uuele.

Pööriöö

Õhtu heitnud taevaväljult
pääkse helendava ketta,
üksik täht ta valvekäigul
pilvelõhest piilub itta...

Vaikus, ootus. Pilve jooksu üle taeva sügavsina
tähist märgitsetud teel ajab pööriõine tuul,
temast räägib puude koha. Mingi pakitsus ja vina
haarand tüüne ilma meeled. Ärkamise eelset pinget
kannab iga turdov oks ja tüvi, ootust mingit
ärelevvat varjab taevast sõudev kuu.

Üle välja põlde vahelt
unemusta metsa sülest
pääsnuna kui orjaohjelt
tuulevihur keerduv üles.

Kohin, mühin, jooks ja torm. See kui talve saabuv luna
külma raksatusist, painest, virgutav ja lummas meeli!
„Hulla, keeruta ja mässaga nagu sööstis mullutuna
pöörisööl meid lunastama! Meis on trotsi, elutahet,
meis on ihku elumõõlluks. Tuiska näkku meile rahet,
et kord tõesti virguksime!“ sonib loodus tuhatkeeli.

Hullamisi käisid ilid
sulalõhnalisil nurmil —
nad kui kergetiibsed kiilid
äsjapuhkend sameturvil.

Soigumine, sahin, kahin. Hingest tuulas mure sombe,
südamesse kutse andis: „Järgne mulle, kes mu sündi
pöörisöises tuules nägid!“ Kõik on haihtund, kõik nü

rambe —

see ju kevad, hurmavsilmine, tuulekiigus mööda äiub!
Otsingute kahepaikus hinged lakkamata raiub:
„Kevad, tuul ja kevad... Alga oma elukündi!“

I. R.

OLID PÜHAD

Kullakallis onu!

Kirjutan sulle seekord siis jälle
pühadest. Hakkan seda asja ehk
objekti harutama nagu sassis lõnga,
sest nagu kiuste peab kuskil ikka
mõni vingus või kõverik sees ole-
ma...

Onuke, suur aitäh tolle ilmatu-
toreda sokulaadist tibukese eest!
Mustika Kustile seletasin ehk refe-
reerisin, et on ikka vahva tibu, igal
hommikul muneb suure sokulaadi-
muna. Seadsin ta ilusti-kenasti ak-
na alla lauale, tõin männioksi ning
urbi ja tegin talle päris paradiisi
ümber. Ise lootsin, et ehk hakkab-
ki munema — oleks tore! Aga..
Kusti kutsus mind oma poole, tal
olevat veel „mosnam“ asi kui minu
tibu. Läksingi siis. Oli niisuke
kena portvell, planeetide ehk mo-

nogrammidega (kas see on jälle
mõni uus mõõtühing või?) ja puha.
Kusti ütles, et hõbedast. Mina tak-
seerisin kah ja vaidlesin vastu, et
pole hoopiski mitte hõbe, vaid sel-
ge metall! Ma ei tea praegugi, kum-
mal õigus on, mis sa, onuke, ar-
vad?!

Õhtul, kui koju tuln, leidsin
oma suureks kokkumiseks ehk paa-
nikaks, et tibul oli aknapoolse kül-
je sees suur auk. Vaatasin, et mi-
huke ta seest on, aga oli täitsa
õõnes, tühi. Mul tekkis kohe kuri
kahtlus kassi aususe suhtes. Kõõ-
las teine nii magusa näoga ringi,
lakkus vuntse ja kõrises nurru.
Leidsin sahvrist sinepipoti, siis mul
see kättemaksuplaan ehk -skits tek-
kiski. Panin sinepit saiatüki sisse
ja söötsin selle kassile. Kass alul
tõstis saba selga ja jäi seisma nagu
vasikas enne kiilijooksu. Ja siis
läkski klaperjaht lahti, kass jook-
sis köögis ringi kui vurr, tormas siis
välja, krapsas aia otsa ja hakkas
aevastama. Isa nägi, et kassiga
polnud kõik korras ja kohe muidu-
gi jälle mina... Rääkisin siis ise
loo ära. Isa tuli aknala vaatama ja
ütles, et hoopis päike olevat tibu
külje sisse augu sulatanud. Ma es-
teks ei uskunud, aga siis sain ka
aru. Oleksin jälle läinud sinepi-

poti kallale, kuid päike oli läinud
pilve taha peitu ja taevast siputas
lumelõrtsi alla. Hoian tagavaraks,
aga see asi tuleb vist hullem kui
Vanapagana kuutõrvamine.

Kassist-kiisukesest hakkas mul
hale ja siis otsustasin tibu talle „va-
lurahaks“ anda. Sain ta viimaks
kätte ja ega ta, maiasmokk, midagi
järele jätnud.

Pühadelaupäeval hakkasin vär-
vima mune. Tõin lakid varakult
poest ära, et muidu ema viimaks
hakkab sibulakoortega värvima, aga
ma ju koorisin need juba ammu
paljaks. Tõin ka ühe toore muna,
lakkisin ära ja tegin väikese märgi
külge, et teaksin.

Samal ajal ema hõikas köögist,
et ma tooksin poest 5 sendi eest
saia jaoks kaardimoori. Läksingi
kohe, aga unustasin misuke ma olin.
(Pintslid hoidsin ju suus ja üks saa-
nud nii mu nägu kah värvi.) Poes
oli alles naeru. Poemees küsis:
„Kas te kanad ei munegi veel, et
Värdi on võõbatud pühademun-
naks!“ Kus selle häbi ots või aru!
Võtsin kaardimoori ja koju, nii et
kannad kuklas. Kartsin, et kui
nüüd koolmeister vastu juhtub, siis
tõmba või kuub üle pää.

Pühade ajal tulid Kusti ja Priidu
meile ja teisi ka veel mune vahe-
tama. Ma ei julgenud õieti näida-
tagi ennast, ega's munalakk nii ker-
gesti nahalt maha tule. Vahetasi-
megi siis mune. Priidu võttis tolle
toore — naersin pihku ja oma ro-
helisse lakk-habemesse. Teisel pü-
hal läksin mina jällegi Priidu poole.
Ja kui hakkasime mune koksima
juhtus kole õnnetus, — sest olin
võtnud Priidult kogemata oma
toore muna tagasi ja Priidu muna
oli kõvem... Saatus või mis!
Priidu ütles: „Omad vitsad!..“

Onuke, ma ei tahagi enam kooli
minna, pühad on kontides ja — ei
julge kah. Ausõna! Juhtusin üks-
päev Liidega kokku, tema ütles pä-
ris nutuhäälel: „Loodusloo tunni
ajal õpetaja lubas tuua surnu pää-
luu klassi. Oi, ei mina julge enam
kooli minna. Taivake!“ Ma siis
trööstisin küll: „Ega's mina sind
hätta jäta!“ aga pärast nagu...
hakkas endalgi südamikus külm
ja... Tea, mis saab? Seda, et
õpetajad haigeks jääksid, ei maksa
ka soovida, sest toodaks uued kohe
Pohlamaalt asemele. Aga kui Kusti
monogramm ikka tõesti on hõbe-
dast, siis võiks see kuuliks valada,
hõbekuul tapab ju vanakurjagi,
miks siis mitte surnu päälud.

Värdi

KÄÄBUSGINNAST PIDI SAAMA TUGEVAIM LÄÄNEMERE SÕJASADAM

Paldiski, Eesti väikseim linn, asub Eesti looderannikul sügava samanimelise lahe ääres. Temast lõunapoole siirdudes, muutub rannik laugrannikuks, kuna linnast põhja poole tõuseb ta merest kõrgele üles järsuks pankrannikuks. Nõnda kulgevad Paldiski kohal kaks Eesti ranniku iseloomustavamamat osa — pank- ja laugrannik. Paldiski lahes, umbes kolm kilomeetrit linnast, asuvad Väike- ja Suur-Pakri saared. (Vt. „Õpilastele“ VI aas, tak. nr. 7. „Pakri saared“.)

Tavaliselt arvestatakse linnades elanike arvu tuhandeis, kümnetuhandeis, sagedasti sajatuhandeis ja miljoneis, kuid Paldiski on sellepoolest küll üks erandeid, et elanikke loetakse siin sadades — nimelt küünib Paldiski elanike arv ainult kuue ja poole sajani. See arv kõneleb selgesti, et siin tõelise linna eluga küll tegemist ei saa olla. On ju meie väiksemis aleveiski elanikke rohkem. Mõnigi võib-olla mõtleb, et miks säärase väikese elanike arvuga keskus kannab linna nime, võiks ta ju olla alev. Need aga ei tea, et Paldiski on üle elanud ajajärgu, kus ta sama kiiresti tõusis, kui seda võime märgata nüüd pea kõigi teiste Eesti linnade juures. Ka ei saa mainimata jätta, et Paldiskil on kuulus ajalugu, mida kindlasti kõigil Eesti linnadel pole. Need olid põhjusiks, mis Paldiski linnade nimekirja viisid ja teda säääl ka hoiavad.

Et jõuda n. ö. Paldiski hiilgeaega, aitab sellestki, kui vaatame teda neli-viiskümmend aastat tagasi. Kõige tähtsamaks teguriks oli siin ta sadam, mis ka

külmemal talvedel soodsa geograafilise asendi ja sügava lahe tõttu jäävaba seisib.

Idapoolsed suuremad sadamalinnad, Tallinn ja Peterburgi (nüüd Leningrad), olid jääs, polnud siis ka suuri jäälõhkujaid, mis oleksid suutnud kaubalaevule tee paksust jääst läbi murda. Nõnda lossiti kaup Paldiskis laevult maha ja paigutati suurisse kaubaaidusse, kust raudteel edasi toimetati. Tol ajal kihas alati Paldiski sadamas elu. Inimesil oli tööd, samuti siis ka leiba ja keegi ei mõelnudki siit lahkuda.

Nüüd on aga asi sootuks teine. Sadamasse nagu eskib harva mõni laev, kes siit Vasalemma „marmorit“ Rootsi viib või tormivarju tuleb. Suured kaubaaidad seisavad mere ääres reas nagu vanad lon-

kurid, pääd norus, ilmutades lagunemise tunnuseid. Ainsaks nende kasutajaiks on rotid, kes säääl näljaseina ringi jooksevad.

Liikumine Paldiski laiul rohustunud tänavail on soigus, sõidukeid juhtub nägema harva. Majad on päämiselt ühekordsed, kasvanud puude vahele ja aedadesse.

Ei saa märkimata jätta, et Paldiski väikesest elanikkonnast moodustavad suure protsendi n. n. „kadakad“, kes sel ajal, kui teised paldisklased rändavad laia ilma õnne otsima, püsivad siin raudvarana.

Paldiski asutamise mõtte algatajaks oli Vene tsaar Peeter I, kes tahtis temast teha ühe

Läänemere tugevama sõjasadama.

Seda kavatsust hakati teostama pääle Põhjasõda ja nõnda on Paldiski umbes kakssada aastat vana. Peetri tööd jätkati Vene keisrinna Katariina ajal. Sõjasadama ehitamiseks toodi Venemaalt tuhandeid sunnitöölisi, kes rahvajuttude järelle olnud kärude külge kinni needitud. Paljud neist surid raske töö tagajärjel ja kohapeal liiguvad jutud, et nemand pannudki needuse Paldiskile pääle, et ta peab kääbuslinnaks jääma. Räägitakse koguni, et üks Vene preester, kes samuti sunnitöölisena siia toodud, sillalt

40

Katikud vajavad samuti hoolsat kohtlemist, kuna nende mehhanism on küllaltki keerukas vedrude, kangide ja rataste koostöö. Nende rikkimineku puhul ärge püütagu neid hakata ise parandama, vaid toimetatagu vastava mehaaniku juure. Kuigi neid esineb meil vähe, võime Tallinnas ja Tartus neid siiski leida.

MIDA PEAME TEADMA OBJEKTIIVI AVAMUUTJAST (DIAFRAAGMAST)?

Nagu juba varem mainitud, koosneb objektiiiv enamasti kahest lahusesisvast poolst ja nende vahele on paigutatud avamuutja (diafraagma, irisblende), mille päämiseks ülesandeks on reguleerida valguse hulka, mis peab objektiiivist läbi minema. Ilmastiku heledusest ja ajast olenevalt tuleb pildistamisel avakas suurendada või vähenda-

käruga merre hüpanud, lausudes raskeid needmissõnu kogu tööle ja linnale.

Suurejoonelisem kõigist ettevõttest oli

silla ehitamine Paldiski ja Väike-Pakri saare vahele.

Mõlemalt kaldalt hakati korruga silda ehitama, kuid see jäeti, nagu kogu Paldiski sõjasadama ehitaminegi pooleli. Praegu on Paldiski poolt alatud silla otsas meremärk, et hoiatada laevu maa poolt läbi sõitmast, kuhu võivad kinni jääda. Sellestki nähtub, et Paldiski asutajal olid suured plaanid, kuid kahjuks jäid need teostamata.

Talvel on tore vanadel kindluse mägedel, mis „Muula mägede“ nime kannavad, suusatada ja ega paremat kohta leidu kusagil Paldiski ümbruseski.

Paldiskil on eeldusi saada suvitustlinnaks. Vett, päikest ja rohelist on siin külluses ja mida suvitaja siis veel võib nõuda.

Paldiski omab ainsa linnana Eestis vabasadamata.

Hädavajalikum ese matkal

**A. FREDERIKINGI
TURIST-SEEP**

37

kititud objektiivid on ses suhtes õrnad.

Temperatuuride järskudel vaheldumistel (talvel väljast tulles) võib objektiiiv tõmbuda uduseks, seepärast ärge pildistage kohe väljast tulles, udu võib rikkuda võtte, tehes pildi nüriks-segaseks!

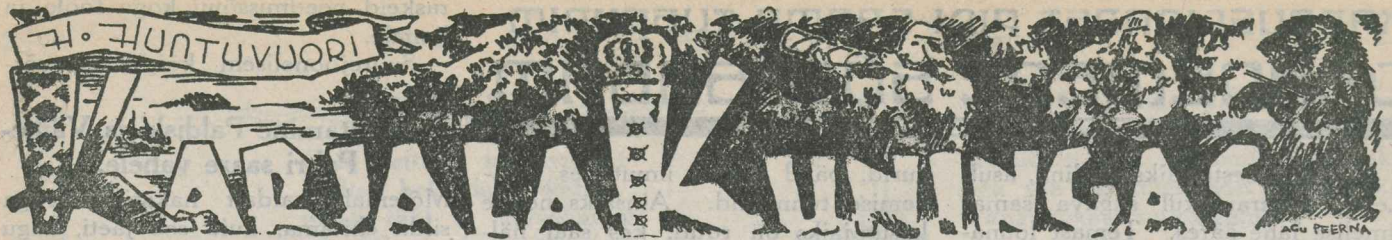
KATIKUD.

Harilikult esineb objektiiiviga koos ka valgustusmehhanism n. n. katik. Siingi esineb väga palju eritüübilisi ja erinimedega katikuid, kuid tänapäeval esineb enamikuliselt viis tüüpi:

1) Lihtkatikud — noorteaparaatidel omavad ühe momendi s. o. $\frac{1}{25}$ sek. ja B (va jutuse-pikkune valgustus).

2) „Vario“ - tüüp katikuid omab ajad $\frac{1}{25}$, $\frac{1}{50}$, $\frac{1}{100}$, B ja T.

3) „Prontor“ ja „Ibsor“ tüübid omavad pääle „Vario“ veel $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{5}$ ja $\frac{1}{10}$ sekundilise valgustusaja jaotuse.

HJELMIL

Sünges kivikantsis polnud sugugi nii õudne, kui väljaspoolt oleks võinud arvata. Tuli põles koldes, leemepada kees ja naised tegid oma käsitöid. Vanaeit astus tuppa, vaatas naiste hulgas otsivalt ringi, siis ütles: „Ah, Äse, linnukene, sääl sa oledki. Nüüd see mere toodud mees, kelle pärast sa niipalju oled muretsenud, hakkab tõepoolest elumärke avaldama.“

„Ometi ükskord,“ lausub Äse ja tormas kergel jooksusammul ja rõõmsalt trallitades toast. Vanaeit läks talle pisut torsakalt järele, endamisi pomisedes: „Oh seda latsekest küll! Et ta ka aastatega mõistlikumaks läheks! Palju sellest aega tagasi on juba, vist üle kümne aasta, kui suri ta ema, see lembe lossiproua, ja siis ta oli üheksa-aastane. Nojah, nüüd juba üheksateist-aastane. Aga las laps rõõmutseb ja trallitab! Varsti tuleb süngel lossihärra koju, ja küllap kaob siis rõõm nende seinte vahelt.“

Osma pingutas mõtteid: kus ta oli, kas elavate või manalaste mail? Ta katsus tõsta pääd — see ei tõusnud. Kui saaks vähemalt silmad lahti; ei, need ei avanenud. Ta katsus uuesti. Näe, pisut-pisut juba avanesid; siis ikka inimmaailmas. Oli, nagu oleks keegi ta üle kummardunud. Ah, ta ei suutnud enam pingutada. Ja Osma kaotas jälle teadvuse.

Kuid varsti hakkas ta toibuma. Päevad vaid tundusid ütle mata pikad, kui pidi alaliselt voodis olema. Kes oleks suutnud seda taluda, kui mitte Äse poleks vahetevahel käinud teda vaatamas. Ja kui Äse oli ära, püüdis Osma endale kujutleda, mis nägu ta oli. Ja kohe meenus talle: suured mustad silmad, õrn läbipaistev ihunahk, tumedad, peagu mustad juuksed. Niisugused ei ole teised naised. Aselt kuulis Osma samuti, et ta oli väikesel Hjelmi-nime-

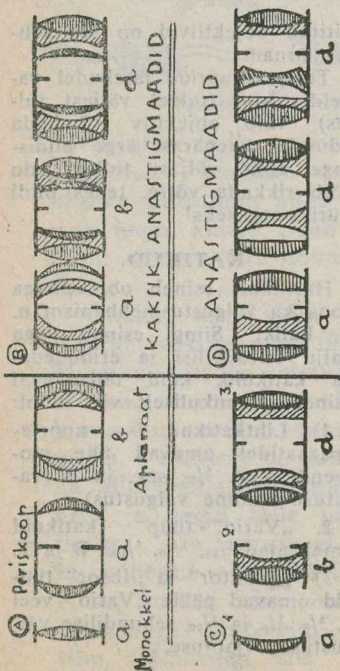
lisel saarel, mis asetses Kattégatis Jüüti poolsaare lähedal. Kord kõneles Äse Ojamaa kaupmeestest, kes Norrast tulles olid põiganud Hjelmisaarele tormivarju. Osma ei ütelnud siis midagi, kuid ta tundis, kuidas veri talle näkku tõusis. Kui pääseks siit kord Ojamaale, siis oled juba nagu Karjala künnil! Aga kui ei lastagi teda siit ära, kui tehakse ta orjaks! Ja süngel pilv peitis korraks vilksatanud valguskiire.

Vilgas Äse sai pikapäele Osmalt välja uurida, et Osma oli Karjalast ja et Karjala asus kaugel põhjamaal, kusagil Ojamaa taga. Joostes tuli Äse naiste-tuppa ja hüüdis juba ükselt: „Oo, ma tean, tean midagi!“ Naised jätsid hetkeks töö, sest see polnud esimene kord, kus Äse rõõmukõlaga nende juure sisse tormas. Kuid Äse jätkas vallatult: „See mere toodud mees on, kas teate, kuningapoeg.“ Ja ta naeris isegi päris valju häälega selle hullu mõtte üle; kust torkas talle pähe ütelda kuningapoeg! Kuid teised hüüdsid: „Ja mis maa kuningapoeg?“

„Noh, selle Naistemaa, selle Koerakoonlaste maa kuningapoeg, jätkas Äse. „Kas te ei mäleta, kuidas siin ükskord käis laulik, kes laulis, et kaugel põhja piiril on Koerakoonlaste maa, kus inimesed sünnivad õrna valge villa peidus, ja kus naised on kole-ilusad, kuid meestel on kõigil koerapääd.“

„Aga sel mehel ei ole jälle koerapääd, ta on päris õige inimese nägu,“ hüüti mitmest suust.

Äse pidi juba naiste kätte kimpu jääma, kuid siis äkki leidis vastuse: „Nojah, aga ma ju ütlesin ennist, et ta on kuningapoeg ja need on sääl inimestenäolised, aga muud mehed ei ole.“ — Kogu õhtu tehti siis nalja selle imelise naistemaa, Kveenlandi üle. Järgneb.

A ja B liigid on sümmeetrilised objektiivid.

C ja D liigid on asümmeetrilised objektiivid.

A ja C — optiliste vigadega objektiivid.

B ja D — vigadevabad objektiivid.

a — kittimata, b — kititud, d — poolkititud (vt. lk. 31).

C liigis nimetatakse: 1. monokkel; 2. akromaatiline lääts; 3. Petzval portree objektiiv.

4) „Compur“-tüübilisi esineb praegu kaks:

a) valijarattaga vanem tüüp, b) valijarõngaga (vaata aparatuuride kirjeldus — uuem tüüp).

5) „Rollo“-katja tüüp — esineb eritüübilisel kaamerail (peegelhelk, ja pisikaameratel „Contax“, „Leica“ ja teistel). See katik võimaldab eriti kiiresti liikuvate sündmuste pildistamist ajaga kuni $\frac{1}{3000}$ sekundit.

JAAGU TÖÖTUS

Oli varakevad. Mäekünkad olid ammugi lumekattest vabanenud. Aiaääres ja metsas seisid aga veel mustunud hanged ja sagedased öökülmad andsid neile lootust, et nad kauem võivad oma suurimale vaenlasele, päikesele, vastu panna. Viimaks sulasid ka nemad, jättes järele vaid väikesed veeloigud.

Vana varesepaar, kes kogu talve oli veetnud Laanetalu lähedal, asus kevade tulekuga kohe pesa ehitama. Tahtsid nemadki veel ühed pojad üles kasvatada, olgugi, et tundsid oma kehas vanaduse nõrkust. Isavares Jaak rühmas ise alati eesotsas hommikust hilisõhtuni ja pesa oli peagi valmis, kuhu emalind võis munema asuda, et siis hauduma hakata. Vanal Jaagul oli nüüd tööd rohkem, kuna pidi ka emavarest, kes harva võis pesalt lahkuda, toitma.

5

hirmuäratavalt kaljuine ja lage ning siin ja saal ümb-
ritsetud mustjate karide salkudest.
Mere välimuses kaugema saare ja kalda vahel
oli midagi väga ebaharilikk. Kuigi maamermaa si-
his puhus nii kaugele tuul, et kaugele ulgumisel ole-
v purjekahekorides purjes kihutas ja ühtlugu kogu
tema kere vaateveerult kadus, ei olnud siin süski kor-
rapäraselt lainetust, vaid oli ainult liihike, hootime, vi-
hane vete siia-sinna loksumine — nii tuule koostis kui
mujale. Vahtu peagu ei olnudki, väljaravitud üks-
nes kaljuide kõige lähemas läheduses.
„Kauguses nähtav saar,“ jatkas vanamees, „kan-
nab norralaste suus nime Vurg. Keskmise saar on
Moskoe. Penikoorem maad põhjapool asub Ambra-
ren. Saalpool on Ilesen, Hotholm, Keildhelm, Suar-
ven ja Buckholm. Kaugemat — Moskoe ja Vurghi
vahel — on Otterholm, Flimen, Sandflisen ja Stock-
holm. Need on kohtrade õiged nimed — kuid miks
nele on nimesid pandudki, jääb nii minule kui teile
arusaamatuks. Kas kuulete midagi? Kas näete ves-
muutust?“
Olime umbes kümme minutit Hesegeeni tipul
võibinud, kuhu ronisime Lofodeni sisepoolelt, nii et
me ei näinud ribakeski merd enne kui see näe hari-
punktil täies vägevuses me ette sööstis. Kuna vana-
mees rääkis, märkasime valjut, aegamööda suurenevat
müra otsekuul määratu metsähärjade karja mõirgamist
Ameerika rohlaanel; ja samal silmapilgul panin tä-
hele, et all oleva mere loksumine muutus rutuliselt
idapoolse siltuvaks vooluks. Iga silmapilguga kas-
vas ta kiirus — ta meelitu tormamine. Viie minuti
pärast oli kogu meri Vurgist saadik taltsutatamatus
vihamääratsuses; kuid kõige suurem oli möll Moskoe
ja ranniku vahel. Siin puhkes määratu vetesäng tu-
handeks vastamisi ristlevaks vaoks künturna ja lõhes-

hirmsasti karjus, et hääld kaldale kostis. Suured män-
dide ja kuuskede tükid, mis vesi alla neelanud, ker-
kivad pinnale nii murtud ja sasitud seisukorras, otse-
kui oleksid neil harjaksed seljas. See näitab selgesti,
et põhjas on lõhestatud kaljurahne, millede vastu
neid edasi-tagasi paisatakse. Voolust määrab mere
edasi- ja tagasivool, kuna ta iga kuue tunni jooksul
korra kõrgel ja korra madalas seisab. Aastal 1645,
pühapäeva varahommikul, mässas meri nüisuguse mü-
rina ja ägedusega, et isegi kaldal olevate majade ki-
vid põrusid maha.

Mis puutub vee sügavusse, siis jäi mulle mõista-
tuseks, kuidas seda pöörise otsekoheses naabruses
üldse oligi võimalik kindlaks teha. Tähendus
„neljakümne sülla“ kohta võis puutuda ainult kas
Moskoe ja Lofodeni kalda läheduses olevatesse väina
osadesse. Sügavus Moskoe vooluse keskkohas pidi
olema võrratult suurem; ja ei ole tarvis paremat selle
tõsiasja tõestust, kui see põgus ja pääliskaudne vaade
pöörise kuristikku, mille saab Helsegeeni kõige kõrge-
malt kaljult. Sellelt tipult alla mõirgavale Phlegeto-
nile vaadates ei suutnud ma muiet hoida lihtsameelsu-
se üle, millega auväärt Jonas Ramus raskesti usutava
asjana jutustab anekdoote valaskaladest ja karust,
sest mulle näis üsna endastmõistetav, et kõige suu-
remgi olemasolev laev selle hukatusliku tõmbejõu
mõju alla sattudes talle nüisama vähe jaksaks vastu
panna kui suletort tormile, ja silmapilkselt põhja läheks.

Katsed seda nähtust seletada — millest mõnin-
gad mulle lugemisel õige rahuldavad tundusid — sat-
tusid nüüd hoopis uude ja kahtlasse valgusse. Üldiselt
vastuvõetud mõte on, et nii see kui kolm vä-
hemat neelu Faröe saartel ei teki muust kui vastu
kaljusid ja karisid purunevate lainete tõusust ja lan-
gusest, mis nii järsk on, et vesi alla paiskub nagu ko-

4

et kukkusin sirukile maha, haarasin ümbrisevatest
pöösastest kinni ega julgenud silmi taeva poole liüa,
asjatult katsudes lahti saada mõttest, et mae alusedki
oid hädadohus tuulte mõllu tõttu. Läks palju aega
enneku kogosin julgust, et istukile tõusta ja kaugusse
vaadata.
„Neist rumalustest peate jagu sama,“ ütles juht,
„toin teid selleks siia, et siin kõige parema vaate saak-
site sündmuse kohale, mida praegu nimetasin — ja et
teile tervet lugu jutustada, tegevuspaik otse silmade
ees.“
„Oleme nüüd,“ jatkas ta ses targutavas laadis,
mis talle omane oli — „oleme nüüd otse vastu Norra
randa — kuuekümmne kaheksandal lausekraadil —
suures Pohjamaa provintsis — kurvas Lofodeni ring-
konnas. Mägi, mille tipul asume, on „Piltvine Hel-
seggen“. Tõuske nüüd vähe kõrgemale — hoidke
rohust kinni, kui pää käib ringi — nii — ja vaadake
üle auru vöö alla merele.“
Vaatasin segaselt ja nägin laia mereleandlikku,
mille veed oiid nii tinnusta karva, et tuletasid otse-
kobe mulle meelde. Nuubia maateadlase jutustust
Mare Teubrarmist. Kurblagedamat vaateala on
inimmõttel võimatu kujutleda. Paremalt ja pahemalt,
nii kaugele kui pilk ulatus, sirutusid maailma katise-
vallidena üdsetel mustade, allariippuvate karide read,
milledel süngust rõhutas veelgi enam lainetemurd, mis
igavesel müral ja kisal oma valgeid ja võikaid harju
kõrgel nende vastu üles paiskas. Just vastu mägist
poolsaart, mille tipul asenesime, ligemale viis kuni
kuus penikoormat mere sees nähtus väikene, tumeda-
näoline saareke, voi õigemini, ainult selle saare asu-
kohla vois märgata läbi vahurägastiku, mis teda pi-
ras. Umbes kaks penikoormat mannermaa lähemal
kerkis teine, samasugune, kuid vähema suurusega.

EDGAR ALLAN POE

GASKUMINE

MÄEGSTRÖMI

„ Ö P I L A S L E H T “

TARTU

koguni nii erutatud oma kaaslase kardetavast asendist, sina sammun lähedusele ta nõlvakust meelitada. Olin rida maailma. Miski ei oleks suutnud mind poole to- vristist kuni kustusist sada jalga üle all aseneva ka- kalju kerkis palja, mustjalt laikiva rahnuma küünarnukk teda kukkumast hoidis, — see „tilluke rippus, kuna ainult äärmisele libedale äärelle toetuv leht oli heitnud, et kaaluvam osa kehast üle rinnaku „Tillukene kalju“, mille servale ta enese nii hoo- pööratama?”

lukkese kalju serva vaadata, ilma et mu pää hakkaks varju eest. Kas teate, et suudan vaevalt üle selle til- ni et varisen kõige vähemalgi jõupingutusel ja kokkuna ta, mu liikmeid rammestada, minu narve nõrgestada, vangi selleks, et minu süstimustad juuksed valgeks muu- vanaks mehaks — seda ma ei ole. Ei kulunud päe- mu täielikult ihust ja hingest. Te peate mind väga kuus surmahirnu tund, mis siis kannatasin, mürdsid kes oleks jäänud elusse sellest teistele pajatama — ja aasta eest juhtus mulle midagi, mida pole juhtunud kõige noorem minu poegadest; kuid umbes kolme võinud teid seda rada mööda samahästi juhtida kui „Mitte kaua aja eest,“ ütles ta viimaks, „oleksin rääkida.

Olime jõudnud kõige kõrgema kalju tipule. Mo- ne minuti jooksul näis vanamees liig roidunud, et

LASKUMINE MAELSTRÖMI

J. Mällo trükk, Tartus 1938.

vaate suurepärasusest ega kolledusest — ega ka metsi- litem kõrgist, ei suuda äratada vähematki kujutlust ei Joonas Rannuse jutustus, mis ehk on kõige üksikasja- kangeliki suutnud ette valmistada sellele, mis nägin. Harilikud jutud sellest neelusest ei olnud mind tema keskel asuva Moskoe saare järele. „meie norralased kutsume seda Moskoe vooluseks „Nii seda monikord kutsutakse,“ ütles tema, olla muid kui suur Maelströmi pööris. „see ei voi rohust kinni.“

Mägi vabises alusteni ja kalju vankus. Heitsein silmili ja kahmasin äärmisel närvi pingutusel kehvasi poole ei tõsta.

Vägev Niagara juga ilagi oma hingehastuses taeva pool kiljatava, pool röökiva hääle, mille sarnast isegi kuval liigutusel ringi ja tuule kätte läkitas hirmutava, rannaga, mis kihutas pöördpoortival, öötsuval ja tu- vete muur neljakümne viie kraadilises nurgas taeva- gelt kui silm selatas jälgida, oli sile, särav ja süstimust tund kohutava lehtri suhu, mille sisenuseks nii kau- va osutas lai satendav vahuvöö; kuid kübetki ei sat- koorma pikku läbimõõduga ringis. Keerukoha ser- üsna järsku tuli see päris selgesti ilmsiks ühe peni- tuvat uue, veel määratuma pöörise iduks. Järsku — hääbunud neelukohtade keerulise ja näisid muu- gete künnides ja ühinedes võtsid need viinud omaks tud vahuvüürud sääl, kus enne ei olnud ainustki. Kau- sed kadusid ükshaaval, kuna ilmusid nähtavale para- muutus. Üldine pind jäi pisut siledamaks, ja pööri- Mone minutiga valdas vaateala uus põhjalik nähakse annuli järskul vee langekohtadel. ja vaju ja pööratas idapoolle rutuga, mille sarnast kerkis, kees, — keerles hülgasuurte arvuta pööristena tatuna äkitself hullumeelses liigutusse — kihises,

kust võõrastavast uuduse tundest, mis vaatlejat rabab. Ma ei ole kindel, mis vaatepunktilt või mis ajal kõnesolev kirjanik seda nägi, kuid see ei võinud igatahes olla ei Helseggeni tipult ega maru aegu. On siiski mõned selle kirjelduse osad, mida maksab üksikasjade pärast tsiteerida, kuigi nende mõju on liiga nõrk seks, et edasi anda õiget muljet vaatlusest.

„Lofodeni ja Moskoe vahel“ ütleb ta, „ulatab vee sügavus kolmekümne viie kuni neljakümne sül- lani; kuid teiselpool Vurrghi lähedal väheneb see sü- gavus nii, et laev vaevalt läbi pääseb, sattumata hä- daohtu vastu kaljusid puruneda, mida juhtub isegi kõige rahulikumal ilmal. Kui on tõusuaeg, siis jook- seb voolus mürava rutuga Lofodeni ja Moskoe vahel mannermaa poole, kuid ta ägeda tagasimöönamise mõirgamisega ei suuda võistelda kõige valjum ja ko- ledangi kosk — kära kuulduks siis mitme penikoor- ma kaugusele, ja neelud ja pöörised on nii suured ja sügavad, et kui laev sattub tema mõjupiirkonda, siis ta paratamatult alla kistakse ja vastu põhjakarisid puruks pekstakse, ning vee tagasi pöördudes heituvad nende riismed uuesti veepinnale. Kuid need rahu silmapilgud juhtuvad ainult mõõna ja tõusu vaheajal ja vaikse ilmaga, ega kesta üle veerandtunni, sest et siis vooluse hoogsus alatasa hakkab suurenema. Kui voolus on kõige kärarikkam ja ta märatsust suurendab maru, siis on kardetav Norra penikoorma läheduses temast viibida. Paadid, jahtlaevad ja purjekad on hukka saanud, sellepärast, et ei vaadanud ette, kuni tema võimusesse sattusid. Samuti võib sagedasti juhtuda, et valaskalad vooluse ligi tulevad ja ta küü- si langevad, ja siis on võimatu kirjeldada nende kisa ja röökimist ning tarbetuid katseid temast vabaneda. Kord haaras voolus karu, kes katsus Lofodenist Mos- koeni ujuda, ja tõmbas ta põhja, kusjuures ta nii

Arvustusi

Robert Kello
Rakvere

OLEN LUGENUD
A.

„TAAVET SOOVERE ELU JA SURMA” PÄÄTEGELANE

Enne nimetatud päätegelase juure asumist võiks lühikeseks sissejuhatusseks ja päätegelase elu-olu ning iseloomu paremini mõistmiseks heita pilku teose sündmustiku arenemiskohale. Selleks, kuhu autor lugeja kaudseid radu mööda viib, näib olevat kirjaniiku enese sünnipaik, mis asub Tartumaal, Kärkna jaama lähedal, Metsanurga külas. Isegi teoses esinev talu ühes oma lähema ümbrusega näib olevat seotud autori isataluga.

Vaadeldes teose päätegelast, Taavet Sooveret, näib sellegi kuju põhiloomus laenatud autori lähemast ümbrusest. Tekib kahtlus, kas pole mitte Taaveti kurvanäolise kuju taha peidetud kirjaniiku vend, kel nii mitmeski asjas on palju sarnasust Taavetiga. Ja see kahtlus pole vist asjata, sest nad mõlemad on pikakasvulised, tagasihoidlikud ja kinnised poissmehest-taluperemehed, kes ei armasta talutööd teha, vaid kiittida, lauluharjutustel käia ning unistada.

Taavet Soovere näib naljaka kujuna, kelle sarnaseid tegelikus elus palju ei esine. Ta mässab alati suurte ideedega, olles seega idealist, kes sarnaneb isegi rüütel don Quijote'ile. Ta ei suuda elus palju korda saata, sest igale agarastialustatud tööle ja ettevõttele järgneb alati ebaõnnestumine. Selles on ta ise süüdi, sest temas ei esine kübetki teoimise iseloomu ega taht. Algatusevõimet tas on, kuid puudub võime lõpetamiseks. Ta kavatseb ja algatab palju, kuid viib lõpule vähe. Isatalu kordaseadmiseks vajab ta raha, mille teenimiseks ta ostab linnast põllutöömashinaid. Need aga rändavad rikkiminekku tõttu peagi kolikambrisse. Edasi ta tahab kodustest jõududest — enesest, kahest sulasest ja kahest tüdrukust moodustada laulukoori, kuid seegi ebaõnnestub ja Taavet langeb kaaselanike pilke alla. Ta kavatseb rajada viljapuuaeda, töukarja ja põlde, ehitab uue elumaja alusmüüre, kaupleb linade ja puudega, kuid kõik jääb poolele, sest igalpool jälgib teda puudujääk, ebaõnn. Ta ei jõuagi midagi lõpule viia, sest enne kui ta oma eelmist ideed jõuab teostada, haarab ta juba teisest, ja seepärast istub ebaõnni ebaõnne kukile.

Taavet ise ei taha olla „suur”, ei taha teha ennast laiaks ega saada kuulsaks, nagu seda saavad kisklejad, räuskajad ja logardid. Igalpool, nii kirikus kui ka pidudel, ta tahab olla tagasihoidlik, kuid tahab olla omal kombel siiski esimene!

Ta kujutleb, et alguses ei panda teda tähele, kuid aasta paari pärast kannab teda sidames nii mõnigi peretütar ja nii mõnigi peremees austab teda salaja. Nii unistab ta tihti ja ootab aega, mil lal ta võidab teiste poolehoidu ning tähelepanu, kuid nii suurt eesmärki ta siiski ei saavuta. Maal raskustesse ja kaaselanike pilke alla sattudes, siirdub ta koos ühe naissõbraga linna. Kuid nagu saatuse kiuste, jälgib teda säälg ebaõnn. Ta püüab siingi ennast rahvale tunda anda ja nimelt ajalehtede kaudu, kuid ta väikese harduse tõttu ei avaldata ta kaastöid. Ja nii saatuse ei lasegi teda suureks, laiaks ega kuulsaks saada, vaid tõukab ta elulaeva karidele, nii et Taavet Soovere, ehkki ta soontes laulu ja luulearmastuse näol näib voolavat kunstniku verd, sureb täiesti tundmatu „imelapsena”.

E. SINISSAAR
TARTU

M E T S

J.

T U S S

JAAGU TÖÖTUS

Algus lk. 4.

Ühel udusel kevadpäeval, kui Laanetalus parajasti siga tapeti, ei leidnud Jaak kusagilt mingit toidu-poolist, olgugi, et oli ilma valgenu-misest saadik otsinud. Viimaks silmas ta talu õues rippuvat siga, kust tuul talle värsket lõhna ninna tõi. Ruttu lendas Jaak sinna, nokkis sea küljest suure hulga pekki, mille söi. Tõmbas siis sea seest veel tüki rasva ja viis selle emalinnule. Varsti tõusis õuel kisa ja kära. Hirmuga mõtles Jaak, mis nüüd küll saab ja kahetses oma tegu.

Pea tuligi talu perepoeg Juku metsa, ronis puu otsa ja lükkas pesa kogu munadega alla. Kurvalt kraakusid varesed ta pääkohal ja istusid viimaks murest murtuna oksale. Jaak andis kindla töötuse, et ta kunagi enam talu vara ei puutu.

Varesed ehitasid aga kiiresti teise pesa ja jälle võis emavares taas pesa hauduma istuda. Vana Jaak otsis hoolega talle toitu, kuid ei puudutanud peremehe omandust. Pika ootamise järele koitis varesepaarile õnnelik päev — pojad tulid muna-dest välja! Vana Jaagul oli nüüd tööd hulga rohkem, kuna toitis ka poegi. Päälegi pidi emavares alul pesal istudes poegi soojendama.

Vana Jaak oli päris meeleheitel, sest toitu polnud kusagilt leida. Ta tähelepanu kütkestasid õuel ema järel sibavad kanapojad, kes panid varese suu vett jooksuma. Oma kindlast töötusest hoolimata napsas ta ühe tibukese kinni ja viis selle oma poegadele. Seda teostades viibis Jaak nagu poolunes ja ta taipas alles hiljem, mis ta õieti oli teinud. Hirmuga jäi Jaak ootama oma saatust. „Kindlasti tuleb midagi halba,” sosistas ta endamisi.

Ja nii ka oli. Peremees, tuli, püss seljas, metsa. Jäi puust eemale seis-ma, pani püssi palgesse ja sihtis pesa poole. Käis vali kärgatus ja pesa läbis hulk haavleid. Emavares, kes

viimsel hetkel püüdis lendu tõusta, langes surnuna pesale.

Kõike seda nägi Jaak eemal puu-oksalt istudes. Kogu keha värises tal ja ta süüdistas end töötuse murtumises, mis talle raske õnnetuse kaasa tõi. Ta abilise oli langenud ja see rõhus kõige rohkem Jaaku, viies ta meeleheitel. Murest murtuna langes Jaagu pää rinnale, silmad vajusid kinni ja veri tardus soontes. Kuul-dus vee sulpsatust puu all asuvas augus ja Jaaku polnud enam...

Kevad tuli aga aina suurema hooga.

O. Peltser
Mõniste

TIU-TIU

L.

Tiu, tiu —

laulis piu, piu.

Pihune lind,

lehtedes rind.

Laulis, laulis,

külvide lõppu.

Valvis, valvis,

orastele õppust.

Tiu, tiu —

laulis piu, piu.

Kevade ilu,

algavat võlu.

KIRJAVASTUSED

A. Veemets — Jürikuul, Rebase-mäel; K. Kaljusto — Ilm; O. Vallimäe — Kas oled lennanud?; E. Lauri — Vastupidi; M. Tuur — Kanapojad; K. Raig — Miks Vello nuttis?; A. Kopli-vee — A. Antsoni „Berliini olümpiamän-gud 1936”; R. Perman — Hommikulaul, Öölaul; R. Jürisson — Saeveskis; B. Seimar — Päikese tõusul; H. Joonuks — Nalju; H. Raig — Nali. — J A H !

L. Kiin — pooliku töö üle pole või-malik otsustada, teised — ei.

R. Martin — „Sinise tähe” arvustus juba ilmus teiselt.

MARGIHUVILISED!

Meie lehes ilmunud kuulutuse „Ü-latus margisõpradele” pääle ja selles antud aadressi järgi ärge midagi saat-ke. Näib, et selle kuulutusega pole kõik korras,

O. Kruus, Tartu

ÜLLATUSED ARKTISES

Teatavasti veetis grupp Nõukogude Vene teadlasi talve põhjapoolusel. Nagu kõik uurijad tõendavad, on arktise talv kõige ebausaldusväärsem aastaaeg. Meil on raske aru saada, milliseid juhtumusi võivad esile kutsuda lumi ja jää, kuid Arktise uurimislugu toob suures hulgal näiteid.

F. Nansen'ile valmistas mitmeid üllatusi asjaolu, et läbi udu vähimadki esemed võivad näida hiigelsuurtena. Tema ja Johansen'i kuulsal kalguretkel leidsid nad suuri erinevusi leitnant Payer'i valmistatud Franz-Joosefi-Maa kaardi ja kohapäälsete saarte vahel. Payer pöördus koju teatega vägevast Dove'i gletšerist ja silmapiirile kaduvast rannajoonest. Nansen ei leidnud aga kumbagi ja jõudis otsusele, et Payer oli mingit juhuslikku pilverünka hiigel-jäämassiks pidanud.

Prof. Nordenskiöld, mees kes purjetas Euroopast nn. Põhja-Ida mereteed pidi Beeringi väina, tõendab, et udu tekitatud optilisi pettusi on võimatu ette kujutada, kui neid pole ise nähtud. Ühe oma reisi kestel ta otsustas aerutada ühele saarele, kuid teel vallutas neid udu. Läbi selle paistis kauguses tume vari, mida Nordenskiöld saareks pidas. Kahel pool maad märkasid paadisolejad valgeid jääliis-

tikke. Lähenedes muutus see pilt hiigelsuureks, kuid järsku kadus nägemus ja paadi ees jäätükil lamas vaid harilik merilõvi, keda läbi udu oli saareks peetud.

Natuke hiljem kõlas jälle hüüe: „Maa!“ Sää! see lamas nende ees nagu oodatud, mäetippude ja lumise rannaga, kuid järgmisel momendil nad nägid, et tegemist oli jäätükiga, millel asusid mõned mullakambad.

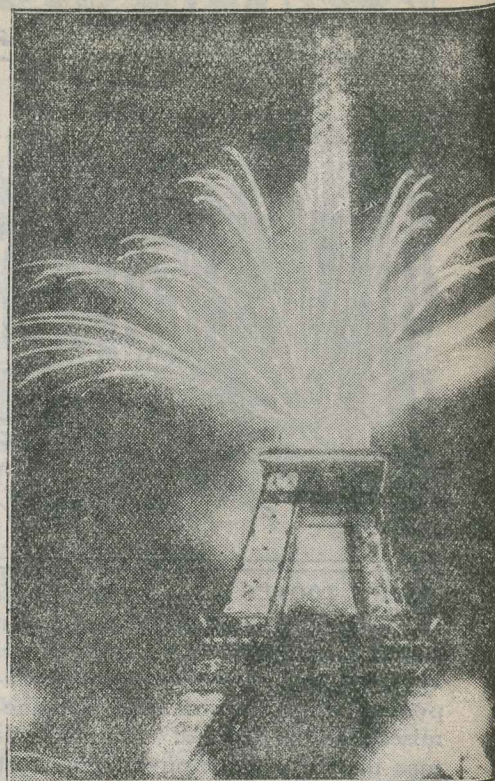
(Tõlgit. inglise noorteajakirjast.)

LINDUDE KAITSEKS

Talv heitleb alles kevadega, kuid meie tiivulised sõbrad on juba siin ja neil on käsil kübe asulate otsimine. Linnupere igavene vaenlane — kass — teeb aga nende elu ja olemise väga rahuks. Kui puuri kindlustatud asukoht linnule kaitset ei võimalda (kui see näit. asub puu otsas, kuhu kass vabalt võib ronida), siis kinnitame naelaga puuri sissepoole, mulgu alumise serva joonete kolmekandilise puuklopi, mille üle kassi käpp ei küüni haarama.

Veel parem, kui kassile üldse sulgeda pääs sinna puu otsa. Seda saame teha ainult **okastraadiga**. Toome poest 3—4 m Nr. 15 okastrati (maksab 12 senti,* lõome puutüve ümber lauaots-test kolmnurga, mille külge kinnitame traadi, nii et üks ring ulatuks veel ülaltpoolt ümber tüve. Lühidalt, keetame selle nii kunstlikult puutüve ümber, et kass selle üle ega ümbert puu otsa ei pääse. Ja kui siis kurjategija oma piksid okastradi otsas lõhki kisub, arvake, kes selle nalja üle kõige rõõmsamalt muhelevad? — Ats aknal ja kuldnook puuripulgal!

* Tartus müüb seda traati meetri viisi ainult Majand. Ühisus turu ääres.

EIFFELI TORN

Pariisis ilutulede säras Maailma-näituse aegu

K. Urbanik
Tõrva

N.

MIKS TAPETI VEIS?

Peedu: „Paul, miks Eedi isa laskis tappa veise, kui see nöela alla neelas?“
Paul: „Muidu läheb ju nöel kaotsi.“

ISA JA POEG

V. LANG

Isa andis õpetajana klassis usuõpetuse tunde, poeg istus õpilasena teiste poiste hulgas. Tegi poeg, mis teha tahtis, kuulas isagi jutustust, kui näiteks pinginaaber koolist puudus või mõni muu tõsine põhjus oli.

Ja juhtus siis, et aeg kätte jõudis, mil isa poega pidi küsima, et hinnata teadmisi numbriga. Istus siis surmtõsise näoga kateedri taga, luges kaks korda nagu julguse kogumiseks kõikide õpilaste nimed algusest lõpuni läbi ja viimaks tuli see:

— Arnold Altmaa!

Poeg ehmus, hüppas siis lubivalge näoga pingist ja sammus kõhklevalt tahvli juure. Jalad harkis, käed seljataga, pilk häbelikult maas — nii jäi ta sinna seisma. Ta polnud nimelt õppinud. Oli lootnud ligidasele sugulusele õpetajaga, et vast see annab märku, kuna küsimisekord kätte jõuab... Kuid ei!

Klassist kuuldus naeruturtsatusi, poisid aimasid „vahahejäämist“.

„Seletage mulle, õppur Altmaa, mäejutlusest. Jutustage, kus, kuidas ja kuna ta oli, millised on tähtsamad mõtted temas,“ kostis vähese vaikuse järgi õpetaja-isa.

See oli kui välk päise päeva ajal.

„Mäejutlus! Õige... Läänud tund nagu oli midagi sellest juttu, oleks võinud ju kuulata, aga pinginaabril olid palju paremad jutud. Rääkis, mis pilt kinos olnud... Jah, see on mul küll selgesti meeles. Kui võiks õige sellest jutustada, siis oleks viis

nagu valatud, aga mäejutlusest — seda, seda küll ei saa...“ arutas poeg endamisi ahastades. Ta vaikis.

Siin või sää! plahvatas jälle mõni naeruturts, peideti aga ruttu suu sõrmede taha ning hiiliti muigaval ilmel küsijat ja küsitavat.

Pilved isa näol muutusid tumedamaks, suunurgad tukslesid, silmad vaatlesid teravalt tindipotti.

„Jutustage juba, õpilane! Rääkige näiteks, mis-sugusest raamatust leiame mäejutluse, kuidas see oli jne.“ aitas isa pojast-õpilasele kaasa.

Arnold vaatas abipaluvalt klassis ringi. Viimaks ometi, sää! avanes pääsetee: Kargla-Juss sosistas.

„Mäejutluse leiame piiblist Malakia raamatu esimeses päätükis...“ alustas poeg kuulnud tarkusega jutustamist, kuid edasi ei lasknud teda isa enam rääkida...

„Kas olete õppinud?“ küsis see külma ametnikuna.

Poja ihul käisid külma ning soojavärinad vaheldumisi, jaladki löid nõrgaks.

„Kas olete õppinud?“ päris isa juba pahaselt. Too toon oli pojale tuttav.

„Ei!“ hüüahtas ta sosinal — liisk oli langenud.

„Toote oma teatevihiku“ sõnas nüüd isa, vähe rahustunult ja kolmekümne sekundi pärast ta kirjutas väriseval käel: „Teatan, et teie poeg, Arnold Altmaa, pole tundi ette valmistanud — August Altmaa.“

„Homme toote allkirja,“ sõnas isa veel teatevihiku äraandmisel.

Klassis valitses nüüd tõsine surmvaikus.

SPORT

MATTI JÄRVINEN 10-VÖISTLEJAKS?

Soomlaste „Maailma-Matti“, odaviske maailmarekordimees, kavatse-

vat eeloleval suvel võistelda kümnevõistluses ja Tokio olümpiaadil odaviske kõrval ka kümnevõistluses tuua Soomele medali. Matti vanem vend Achilles ehk Aki oli varemini kaua aega kümnevõistleja ja maailmarekordimees, nii et Mattil on kasutada väljapaistev treener.

On aga Mattil enesel selleks eeldusi?

Jaa! Juba möödunud hooajal saavutas Matti teistel aladel esmaklassilisi tulemusi. Nii on jooksnud 100 m ajaga 11,5 sek, hüpanud kaugust 7,26 m, tõuganud korduvalt kuuli üle 14 m ja heitnud ketast üle 40 m. Ja oda — selles pole tal teadagi võistlejaid — 70 m on alati kindel. Ka kõrgushüppes, 400, 1500 m jooksus ja 110 m tõkkeis on ta näidanud üsna häid tulemusi. Ainult teivashüppes olevat mehel tegemist, ja kui ta selle ära õpib, siis võib ta tõepoolest ameeriklase Morrise maailmarekordile hädaohtrikuks muutuda.

KAHE NOORKOTKA VÄÄRIKAD TEOD

Noorte Kotkaste Päästaabis peetavasse

„Noorte Kotkaste väarikate tegude“

kausta kanti neil päevil N. K. Vanema käsul vastavate ettekannete põhjal kahe tubli noore kotka väarikad teod, mis sooritati möödunud kevadel kotkapoegade Voldemar Vaher'i ja Evald Lõhmuse poolt. Sellega seatakse neid kõigile noortele kotkastele eeskujuks.

Viru maleva Väike-Maarja malevkonna Kilti rühma kotkapoeg Voldemar Vaher päästis otstarbekohase ja õigeaegse kunstliku hingamise rakendamise vingu mürgitusest pr. Vaher'i. Nimetatud noorkotkas oli selle teo kordasaatmisel 12. a. vana ja oli sooritanud just eelmisel päeval esmaabiandja erikatse.

Pärnumaa maleva Häädemeeste malevkonna Laiksaare-Sillukse rühma kotkapoeg Evald Lõhmus päästis linaleoaugus uppumise ohust oma kaaslaste 11-aastase Elmar Kallas'e, kuna ta ise oli teo kordasaatmisel 14 a. vana.

(„Pm.“)

MAADLUSRINDEL

Meie meestel on edu

Tallinnas avati pühapäeval mõjuva pidulikkusega Estonia kontsertsaalis Euroopa esivõistlused maadluses. Eestlasil on olnud seniseil kohtamisel edu:

Kärbesk.: Sikk võitis 3:0 Beinariwiisi (Läti) ja kaotas Pertusele (Soomel).

Sulgk.: Kaaremäe võitis 3:0 Solswiki (Norra) ja samuti Perret'i (Helveetsia).

Kergek.: Väli seljatas Yeneri (Türgi) ja võitis 2:1 Kurlandi (Taani).

Kergekeskk.: Puusepp võitis 3:0 Herda (Čehh) ja Arikani (Türgi).

Keskk.: Froman seljatas Baerensi (Taani) ja võitis 3:0 Bonazzati (Prantsuse).

Poolraskek.: Karklin seljatas kuulsa Silvestri (Itaalia).

Raskek.: Kotkas võitis 3:0 kuulsa Nymani (Rootsi) ja seljatas rekordilise ajaga (37 sek!) Vento (Soomel).

Kaaremäe on haigustunud ja peab võistlemise katkestama — kahju!

Kotkas seljatas Bietags'i (Läti).

Karklin saavutas võidu 3:0, lisaks Kalninsi'i (Läti) üle.

!! TÄHELEPANU !!

Järgmisest nr. alates toob „Õpilasleht“ kirjutusi LENNUASJANDUSE alalt ja avaldab MUDELLENNUKITE plaane.

ALGAB LAUREAATIDE VALIMINE!

„Õpilaslehe“

VI loominguvõistluse tööde nimekiri

Nr.

Luules.

- O. Peltser — Pingutades.
E. Ilmre — Öhtu
- J. Kiilberg — Noorushüüd
Reet Leek — Öhtu
S. Bauman — Sügisehommikul
- H. Tärna — Kuule
O. Peltser — Unenägudest
S. Bauman — Mine ära, sügis!
E. Leis — Eestile
- R. Pärn — Sügismotiiv
- P. Amon — Minu kodu
- E. Leis — Pärast hallaööd
Ellen Rõzov — Mälestus sünnikohast
- H. Heling — Jänes
- L. Rahumaa — Sügis
- H. Veemets — Hilissügis
- R. Pärn — Salmikusse
O. Vallimäe — Kui jõudis tali
E. Viire — Märdid
E. Leis — Sügishommik
E. Leis — Langenuile
- K. Saarlo — Põhjala öö
- U. Aller — Talve ootel
E. Viire — Lumesõda
- M. Tuur — Jõulud
A. Veemets — Lumi
L. Rahumaa — Jõuluöö
U. Aller — Jõulu ootel
R. Karm — Jõulukellad
Ellen L. — Unistus
E. Suviste — Esimesele lumele
Männimäe — Jõuluöö
- K. Saarlo — Unetul öhtul
Ellen Liiv — Jõuluöö
- A. Murumaa — Kassike ja hiireke
- H. Luigla — Talveõhtu hämarus
K. Saarlo — Vana laplane
A. Agu — Vaikus
- H. Joonuks — Talv tuli
E. Suviste — Talve külm
- H. Naaris — Suusatee
K. Karm — Enne kui tuli talv.
H. Vint — Talveõhtul
- J. Kiilberg — Suuskleja
H. Vint — Kõik isamaale
A. Veemets — Kodu eest
J. Kiilberg — Ood Eestile
U. Käarik — Rahvuslikust tahtest
E. Mordov — Meie maa
- L. Kiik — Talumeses linnateel
J. Kiilberg — Öhutus
E. Lepasaar — Vabaduspäevaks
H. Naaris — Tuulelaul
- H. Joonuks — Talihommik
K. Luuk — Tihane
L. Rahumaa — Talvel
E. Suviste — Saaks jääle
M. Kirss — Malle igatsus
B. Seimar — Allikas
H. Vint — Lumememm
- V. Truu — Sa talv
J. Kiilberg — Hiline matk
L. Rahumaa — Talveöö
K. Saarlo — Pühajärv talvel
P. H. Heling — Hangel
O. H. Peltzer — Metsäärne
- H. Joonuks — Kevad peab nüüd tulema
J. Kiilberg — Kirikuteel
H. Joonuks — Uniselt
L. Valg — Kevad
L. Valg — Saared
- P. H. Heling — Metsa
K. Saarlo — Öhtu koolimajas
H. Joonuks — Igatsus internaadis

Nr.

- P. H. Heling — Saunas
A. Veemets — Noorte laul
25. R. Pärn — Kevade ilmutusi
H. Joonuks — Enne pühi
J. Sibrits — Öhtu
U. Tuur — Aprill
E. Ilmre — Kannike
H. Kuurmann — Jääminek
26. O. Peltzer — Tiu-tiu.

Proosas.

- K. Nimvals — Kaevanduses
- E. Andok — Kanapesa otsimas
- A. Tevan — Minu koer
Tuisupoiss — Linnupesa
E. Moldov — Külalised
Alatare Jüts — Nurmkana
- Kännu-Karla — Vaak-Vaak
- L. Ainsoo — Mu esimene töö
L. Olvi — Rehepeks
- H. Tann — Lembitu ja Linda
E. Leis — Udune hommik
A. Sibrits — Torm
- A. Kopelmann — Pakri saared
- E. Leis — Heinal
E. Ehrlich — Võistlused Udias
E. Moldov — Öine elamus soos
10. E. Leis — Pärast vihma
- J. Veeremäe — Lipu vallutamine
- L. Reeve — Mardipäev
E. Tarum — Rebane
- A. Kopelmann — Jõuluvihk
E. Leis — Jaku jõulurööm
L. Valg — Jõuluõhtu
- H. Verev — Tuhkrupiük
- G. Reinvald — Kass
- Must Albatross — Rahanälg
L. Raudsepp — Suurjärv ja pikk järv
- R. Jürisson — Rebasepüüdmine
E. Liiv — Esimene lumi
- Alatare Jüts — Heinu toomas
L. Öunapuu — Minu uue mütsi lõpp
R. Jürisson — Jalgkooku vedamas
- E. Andok — Kodumaa eest
E. Lõhmus — Pakasetaat tuli
- E. Suviste — Eedi vastlad
Vahur Süvalo — Aavo Ilmvaldi ristisõit
E. Leis — Seiklus vana-aasta ööl
- E. Moldov — Merel
R. J. — Lumesõda
A. Kiho — Tuulemägi
Alatare Jüts — Tihane
- G. Vaiman — Hundi äpardus
E. Jaagus — Kevad läheneb
- J. Sibrits — Antsu esimene hüljes
R. Jürisson — Randvere noorte ühingust
- A. Vaino — Rebane
G. Vaiman — Karujutt
U. Sampo — Tüürimehe eksam
- A. Vaino — Luupainaja
V. Sampo — Peipsi kalurite elust
- A. K. — Jaagu töotus.

Järgneb.

HÄÄLETUSKUPONG

ilmub järgmises numbris. Häälendamise viimaseks tähtpäevaks on 10. mai.

A. Kiho, Vastse-Kuuste

89. KAS TUNNETE EESTIT?

(5 punkti)

1		m			
2				e	
3					r
4			e		
5		b			
6r					
7			s		
8		a			
9					
10a					
11				j	
12			a		
13		d			
14s					
15					a
16				n	
17					t

Ruutudesse asetada sobivad tähed, nii et saaksime nõutud sõnad. Lahenduse hõlbustuseks on osa tähti asetatud õigele kohale.

1. Kihelkond Läänemaal. 2. Klaasitehas Eestis. 3. Mägi Eestis. 4. Sanatoorium Valgamaal. 5. Kipsitööstus Eestis. 6. Kihelkond Hiiumaal. 7. Juhan Liiv's sünnikoht. 8. Linn ja kuurort Eestis. 9. Linnuriik Eestis. 10. Koht Tartumaal, kuulus puunõude-tööstuse poolest. 11. Kihelkond Saaremaal. 12. Kihelkond Võrumaal. 13. Jaam Tallinn-Narva liinil. 14. Jõgi Põhja-Eestis. 15. Teater Tallinnas. 16. Vald Tartumaal. 17. Mägi Eestis.

Õigel lahendusel ülalt alla lugedes saaksite lugedes saame tähtsamaid asutusi Tartus.

90. EESTI KUNSTNIKUD

(3 punkti)

Antud kunstnike nimedest võtta igast üks täht, nii et ülalt alla lugedes saaksite Eesti paremaid graafikuid, †.

H	A	A	M	E	R		
B	U	R	M	A	N		
S	A	G	R	I	T		
V	I	I	R	A	L		
U	U	R	I	T	S		
V	A	H	T	R	A		
S	T	A	R	K	O	P	F

B. Lipand, Tallinn

91. VIGUR TIKKUDEGA

(2 punkti)

Asetada üks tikk ümber, nii et see tehe oleks õige.

VII = I

TÄNASED AUHINNAD

- Poska „Ungari rahvajutud“.
- Kuulberg „Uudishimulik Mikk“.
- Metslaps „Helbeke“.

TÄNASED LAHENDID ÄRA SAATA — HILJEMALT 10. MAIKS —

„ÕPILASLEHES“ NR. 23 ILMUNUD MÕISTATUSTE LAHENDID

79. ARVMOISTATUS

I. Kalevipoeg. II. Orasmaa. III. Luksenburg. IV. Murakoso. V. Paldiski. VI. Espenberg. VII. Rannaleet. VIII. Eidapere.

80. KUI VANA?

Sõjaväelase vanus on 63 aastat.

81. 3 TEOST NOORTELE

I. Tootsi pulm. II. Vutimehed. III. Alati valmis.

ÕIGESTI LAHENDAJAD

(Nr. 23)

E. Piirmann — 20×13 p., G. Kallas — 10 p., H. Naaris — 10 p., J. Umik — 10 p., L. Schasmin — 10 p., H. Oja — 10 p., A. Teder — 10 p., K. Jakobsoo — 10 p., A. Juurma — 10 p., A. Rõõmusoks — 10 p., S. Rikas — 10 p., A. Priks — 10 p., I. Mitnits — 10 p., V. Noortauts — 2×10 p., E. Jaagus — 10 p., K. Saks — 10 p., A. Karu — 10 p., P. Viilu — 8×10 p., E. Palumets — 10 p., J. Sepet — 3×10 p., E. Kiudorf — 5×10 p., E. Leis — 10 p., R. Entsen — 10 p., H. Hiienurm — 10 p., E. Käiro — 10 p., K. Parik — 10 p.

NEIL VEDAS

(Nr. 23)

- P. Viilu — Loomkangelased.
- E. Piirmann — Etteütlu.
- E. Leis — Abdulla (Vikerkaar).

Toimetuse ja talituse: Tartus, Võidu 10. O/k. „Koolivara“, telef. 8-29. Tallinna abitalitus: „Kooli-Kooperatiiv“ S-Karja 19, telef. 456-32. Posti jooksev arve nr. 2188. Vastutav toimetaja: M. Nurmik. Tegevtoimetaja ja talitusjuht: E. Tõnismäe. Väljaandja: Tartumaa Õpetajate Liit. „Opilasleht“ ilmub üks kord nädalas. Tellimishind postiga: aastakäik (30 nr.) — kr. 1.50; poolaastakäik (15 nr.) — kr. 0.75; (10 nr.) — kr. 0.50; (5 nr.) — kr. 0.25. Aadressimuutmine 15 s. Kuulutuse hind: lehe ees 15 s. mm, mujal 5 s. mm. Trükikoda J. Mällo, Rütli 4, Tartus.